

CXCIV. ORSZÁGOS ÜLÉS

1867. deczember 20-dikán

Szentiványi Károly elnöklete alatt.

Tárgyai: Bemutattak: Gál János lemondása; szántói lakosok kérvénye az 1848—49-beli államjegyek beváltása iránt; K.-K.-Dorozsma városé csatorna iránt; a tizes bizottság újabb jelentése Böszörményi László sajtópörbe foghatása iránt. Az 1868. év első harmada folytán viselendő közterhekről, valamint az izraeliták egyenjogúságáról szóló törvényjavaslat általánosságban és részletenkint elfogadtatik. Somossy Ignác a törvényeknek a törvényhatóságokkal közlése iránt interpellálja a kormányt, mire ez felel. Ugyancsak a kormány felel Manojlovics Emil, Tóth Kálmán és Siklós Károly interpellációjára. A kérvényi bizottság jelentése napirendre tűzetik.

A kormány részéről jelen vannak: Eötvös József b., Gorove István, Wenckheim Béla b.

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ órakor.

Elnök: Az ülést megnyitom. Az ülés jegyzőkönyvét Mihályi Péter jegyző ur fogja vezetni; a szólni kívánók neveit Csengery Imre és Mihályi Péter jegyző urak fogják jegyezni. A múlt ülés jegyzőkönyve fog hitelesített.

Mihályi Péter jegyző *(olvassa a deczember 19-én tartott ülés jegyzőkönyvét.)*

Elnök: Gál János képviselő ur kormányi hivatalra lévén kinevezve, képviselői állásáról lemond. Az illető központi választmány fel fog szólíttatni új választás eszközésére.

Abauj-Szántó város lakosai az 1848—9-dik évben kibocsátott magyar bankjegyek beváltatását kérik eszközöltetni.

Kis-Kun-Dorozsma város közönsége a Pest és Szeged közötti csatorna kiépítését kéri elrendeltetni.

Mind a két kérvény a kérvényi bizottsághoz utasíttatik.

A Böszörményi László ur ellen kért sajtópör ügyében kiküldött 10 tagu bizottság jelentését beadván, az fel fog olvastatni.

Mihályi Péter jegyző *(olvassa a tiz tagu bizottságnak a Böszörményi László képviselő ellen újabb kért sajtópörökre vonatkozó jelentését.)*

Elnök: Ki fog nyomtatni, szét fog osztatni s aztán tárgyalására nap fog kitűzetni ¹⁾.

Kiss Miklós képviselő ur a t. közlekedési mi-

niszter ur által interpellációjára adott válasz tekintetében kíván szólni.

Kiss Miklós: T. képviselőház! Tegnap nem lévén jelen az ülés kezdetén, nem részesülhettem azon szerencsében, hogy közlekedésügyi miniszter urnak általam hozzá intézett kérdésre adott választát hallhattam volna; s arról csak utólagosan értesülvén, bátor vagyok a t. ház figyelmét azon tekintetből venni igénybe, hogy a hozzám intézett válaszra nézve nyilatkozhatnék. *(Halljuk!)*

Az igen t. miniszter urnak válaszából értesültem arról, hogy az államvasutnál 600.000 mázsa gabonát befogadni képes raktárak rendezettek be, továbbá, hogy azon hiányt, mely az által állott elő, hogy az említett társaság nincsen elegendő szállítási eszközöknek birtokában, az által kívánta pótolni, hogy a külföldről nagy mennyiségű szállító kocsikat, sőt a francia vasutársulatoktól egész teherszállító vonatokat kölcsönzött.

A t. miniszteriumnak ezen intézkedését csak helyeselhetem és elismeréssel fogadom. De van a miniszteri válasznak egy pontja, melyre nézve egy észrevételt hiszek kockáztathatni: és ez az, melyben mondatik, hogy a közlekedési miniszterium részéről a vasutársulatoknak azon utasítás adott, hogy csak annyi gabonát fogadjanak el, a mennyit az idő viszontagságai elől biztosítani képesek; a hol tehát a gabona szabad ég alatt van lerakva, az mindenütt az illető feladónak világos kívánatára és felelősségére történik; és így magában érthetőleg, ha és a mennyiben ez által valami kárt szenved, azt kizárólag csak magának fogja tulajdoníthatni.

Erre nézve ugyan lehetne azt mondani, hogy: volenti non fit injuria; de miután ezen intézkedés mellett gyakran megtörténhetik az, hogy a feladó-

¹⁾ Lásd az *Irományok* 180-ik számát.

nak vagy küldőnek nem marad más választása, mint vagy meg nem tartani szállításbeli, bizonyos határidőre szóló kötelezettségét, vagy szállítmányát a szabad ég alá helyezni és így az elromlás veszélyének kitenni: óhajtottam volna, sőt óhajtanám, hogy a vasutársaságok az illető szállítókat ezen nehéz dilemmából szabadítanák ki, és ezt annyival is inkább, miután az nézetem szerint a szabad ég alatt elhelyezett gabonának betakarására szolgáló néhány ponyva avagy gyékénynek alkalmazása által igen könnyen lenne eszközölhető; s ezen óhajtásom annyival inkább jogosultnak látszik, mert, ha jól vagyok értesülve, még a vasutállomások udvarán a szabad ég alatt elhelyezett gabonától is „Lagerzins“ czim alatt mázsánként 3 frt fizetetik.

Egyébiránt a többire nézve, miután ugy hiszem, hogy az általam jelzett bajon a külfödről nagyobb mennyiségben behozandó szállító kocsik és vonatok elhalmozása által ez idő szerint is részben, jövőre nézve pedig a kilátásba helyezett vasut- és csatornaépítések útján gyökeresen leendő segítve, kijelentem, hogy az általam igen t. közlelési miniszter urnak válaszát kielégítőnek tekintvén, abban megnyugszom.

Elnök: Napirenden van az állandó pénzügyi bizottságnak az adó tárgyában beadott jelentése.

Csengery Imre jegyző (fölvessza a törvényjavaslatot, a pénzügyi bizottság, végre a központi bizottság jelentését ¹⁾).

Elnök: Bobory Károly erre vonatkozólag a következő határozati javaslatot adta be.

Csengery Imre jegyző (olvassa): „Mint-hogy a jelen miniszterium megalakulása után adott indemnity a fenálló adókat s adórendszert illetőleg csak a folyó év végéig lön megadatva; sőt a szentesített folyó évi 4-ik törvény is azt rendeli, hogy a jövő évi költségvetés mindenkor előre az év végéig tárgyalva legyen; de különösen a folyó évi 145-ik ülésében tett határozat is ezt már a jelen évi költségvetésre feltételezi; ezen költségvetést pedig legalább, illetőleg az ország beligazgatási költségeit mi sem akadályoztatja: következetesen azon elvekhez, melyek az indemnity megadása ellen László Imre képviselőtársunk indítványában kifejtettek, a folyó évi adók s adózási rendszernek ezen év végén tul a miniszteriumtól kért, s a középponti bizottság által véleményezett kiterjesztését elvettetni s a miniszteriumot a költségvetés haladéktalan előterjesztésére kötelezteni kérem. Kelt Pesten decz. 20. 1867. Bobory Károly, czeglédvárosi országos képviselő.“

Elnök: Kezdődik e törvényjavaslat fölött az általános tárgyalás. Szólásra senki se lévén felírva,

méltóztassanak a t. ház tagjai szavazás által nyilvánítani, hogy a bemutatott törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja-e vagy nem? (Elfogadjuk, elfogadjuk!) Ennélfogva általánosságban a törvényjavaslat elfogadtatik. Következik a részletes tárgyalás.

Csengery Imre jegyző: Az ujonan megállapított szerkezet azt mondja: „Törvényjavaslat az 1868. év első évharmada folytán viselendő közterhekről.“ (Maradjon!)

Elnök: Tehát a czim megmarad.

Csengery Imre jegyző (olvassa a törvényjavaslat 1-ső §-át, mely vitatkozás nélkül elfogadtatik. Olvassa a 2-dikát.)

Somossy Ignác: T. ház! Mielőtt a 2-dik szakasz felett határozná a t. ház, bátor vagyok figyelmét felhívni arra, hogy a 2-ik osztályban ezen 2-ik §-hoz csaknem általános többséggel ezen szavak: „a törvényhatóságokkal közlés mellett közzététetni“ indítványoztattak hozzátétetni: ek-kép kérem tehát ezen szakaszt kiegészítettetni. Miután a 2-ik osztálynak előadója, hódolva a központi bizottság többségének, e tárgyban felszólalni fölöslegesnek tartotta, bátor vagyok, nem többé vitát előidézni e kérdés fölött, hanem mind magam, mind azoknak, kik a törvényhatóságok jogai fentartása iránt féltékenyek, megnyugtatása végett a miniszteriumhoz következő interpellatiót intézni. (Olvassa): „Az 1868-ik év első évharmada folytán viselendő közterhekről előterjesztett törvényjavaslat 2-ik szakaszában e törvény közzététele hivatalos hirlap útján rendeltetvén, ez intézkedést hogy értelmezi a t. miniszterium: kizárja-e a hozott törvényeknek a fenálló törvényes szokás szerint a hatóságokkal hivatalos közlése iránti kötelezettségét a kormánynak vagy sem?“

Miután a tisztelt miniszterelnök ur szájából itt az országgyűlés színe előtt megnyugtató nyilatkozatot hallottam a törvényhatóságok jogainak fentartása iránt, azon reménnyel bátorodom ezen interpellatiót tenni, hogy a miniszteriumnak e tárgyban teendő nyilatkozata aggályainknak megnyugtatóra szolgáljon. Ezen reményben jelenleg követeléseimtől elállok; különben előterjesztést fognék tenni. (Helyeslés)

Gorove István közgazdasági miniszter: Tisztelt ház! A kormánynak nincs szándékában a régi törvényes szokást, minélfogva a törvények a törvényhatóságokkal közöltetnek, kétségbe vonni vagy meg nem tartani. Minden törvény és törvényes intézkedések a törvényhatóságokkal ezután is úgy, mint eddig, közöltetni fognak. Hogy jelenleg a miniszterium e szakaszban ezen formulatiót nem kívánta felvenni, ennek oka főleg abban fekszik, mivel, mint méltóztatnak tudni, vannak a közadózásnak bizonyos nemei, melyek

¹⁾ Lásd az *Irományok* 172, 177 és 181-ik számát.

egy napig sem szünetelhetnek, t. i. a közvetett adók; tehát a kormány ezek beszédését nem akarthatta függővé tenni attól, hogy ha némely törvényhatóságok bizonyos határidőig, 8—10—15 napig vagy tovább elmulasztanak e törvény kihirdetését, az adónak bizonyos nemei szintén szüneteljenek és e részben az állam pénzügyei kárt szenvedjenek. Ez okból kívánta a kormány a szövegnek ezen formulatióját. De ezen törvény is hasonlóképen fog a törvényhatóságokkal közölni; s a kormány reményli, hogy a törvényhatóságok ezt minden időhaladék nélkül részökről közzé fogják tenni. *(Élénk tetszés.)*

Somossy Ignicz: Tökéletesen megnyugtatta érzem magamat a t. miniszter ur felelete által.

Elnök: Méltóztatnak a 2-dik szakaszt elfogadni? *(Elfogadjuk!)* El van fogadva.

Csengery Imre jegyző *(olvassa a törvényjavaslat 3-dik §-át.)*

Németh Károly: Ezen most felolvasott 3-dik szakasz vonatkozik a költség fődözé-ére, és így természetesen vonatkozik azon költségekre is, melyek a városok részéről a törvénykezésre vonatkozólag eddigelé teljesítették; de, fájdalom, épen a városokat illetőleg ezt nem csak kielégítőnek nem tartom, hanem ki kell jelentenem, hogy az a sérelemre nézve, mely őket tökéletesen tönkre teszi, egyáltalában semmi orvoslást nem nyújt, és nem ad valamely határozott biztos segédelmet. Ennélfogva már tavaly csakis 500 ezer forintot bocsátott rendelkezésökre az illető miniszterium, pedig épen a miniszteriumnak tökéletes önbelátására volt bízva, hogy valamely végleges segédelmet nyújtson; minek természetes következménye az lett, hogy egyetlen egy város sem tudta, hogy a budgetet miként állapítsa meg előre 10—20 vagy 30 évre; és igen természetes, hogy költségeit fedezhesse, ismét évenként új adósságokat volt kénytelen egymásra halmozni. Én annál fogva, t. ház, köteleységemnek tartom a jelen kérdésben felszólalni a tekintetből, mert meggyőződésem szerint e kérdést épen a budget kérdésével látom határozottan és tökéletesen kapcsolatban. Azonban méltóztatnak tudni, hogy a teendők halmaza miatt köteletségem az idővel gazdálkodni; nem akarom tehát az időt rabolni; hanem bátorodom a t. házat kérni, engedje meg, hogy rövid szerkezetű indítványomat fölolvashassam azon kéreással, hogy azt kegyesen pártolni méltóztassanak. *(Olvassa:)* „Indítvány a magyar királyi miniszterium által beterjesztett 172. számú törvényjavaslat 3-ik §-nak alább jegyzett kiegészítésére.

„Mint hogy a megyei és városi helyhatóságok közt az 1848-ki törvény se jogi, se kötelezettségi szempontból különbséget nem ismer, és ugyanazért, valamint a 1861-ki provisorium önkénye által

gyakorlatba hozott azon elkülönözés, mely szerint ép akkoron, a midőn a sz. kir. városok, mint municipiumoknál, a kormány a törvénykezési s közigazgatási költségek elvállalását megtagadta, ugyanaz a megyei helyhatóságoknak minden illetén kiadásait önként elvállalván, ezeket tetteleg s rendszeren fizette is; úgy továbbá a 1866. és 1867-ik évben utólagosan történt azon intézkedés is, melynélfogva a sz. k. városoknak e czimbeli némileg segedelmezésére, a miniszterium rendelkezése alatt állott 500,000 frtból, s jelesen azon miniszteriumnak saját belátása s felosztása szerinti részézés lett elrendelve, a hivatkozott 1848-ki törvénynek jelenlegi uralma alatt és az igazságnak szembeszökő megsértése nélkül továbbra fen nem tartható;

„Mint hogy az e czimbeli követeléseknek jogosságára nézve, a hivatkozott törvény alapján csak is egy és ugyanazon nézet foroghat fen; és ugyanerre vonatkozólag, a kormány részéről elismerést, ép a megyei költségeknek elvállalása és a városoknak némileg segélyezése is igazolják; sőt még az esetben is, ha hogy netalán valamely határozottabb liquidationnak szüksége volna feltételezendő, a kormánynak tulságos biztosítékul szolgálhatnának mind azon összegek, a melyek már egyes városoknál is százezerekre növekedvén, ezek által az állam ellen vétetnek követelésbe; s mint hogy végre az érdekelt sz. kir. városoknak, ezen csak is reájok rótt évenkénti roppant teher alatt, és az ennek folytán már 6 év óta összehalmozott adósságok következtében, okvetetlen össze kell rokadniok, és ez esetben is az államra szálland az e részbeli költségeknek további vitele; egyébiránt pedig, ezen kérdésnek megfejtése ép a budget kérdésével, nem pedig mással állana a legszorosb kapcsolatban annál fogva, mert a megtagadás s illetőleg a megyékre vonatkozó elvállalás is, egyedül az állam budgetjének összeállításával történvén, jogi vagy bármely más szempontból határozott megtagadás, mely alapot és alkalmat nyújthatna ezen kérdést elkülönözve megvitatni, egyáltalában fen sem forog; s mert a municipiumok rendezése is egyedül a jövődjő állásra vonatkozhatván, a municipiumoknak illetén kártalanítási követeléseivel kapcsolatba nem hozható:

„Indítványozom, hogy a miniszterium által beterjesztett 172. számú törvényjavaslatnak 3-ik §-a egészben fentartatván, ugyanehez még a következők igtattassanak, ugymint: „és a sz. k. városoknak ez időbeli törvénykezési s közrendészeti költségeit, a megyéknél fenálló gyakorlat szerint fedezni.“

Elnök: Méltóztatnak a szerkezetet megtartani? *(Maradjon!)* Ennélfogva marad a 3-ik szakasz szerkezete.

Csengery Imre jegyző (olvassa a törvényjavaslat 4-ik szakaszát, mely fölkiáltással elfogadtatik.)

Elnök: Be lévén fejezve a részletes tárgyalás is: a végleges holnapután 12 órakor fog megtartatni.

Napirenden van az izraeliták egyenjogosítására vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása.

Csengery Imre jegyző (fölvassa a izraeliták egyenjogóságára vonatkozó törvényjavaslatot¹⁾).

Kerkapoly Károly előadó (fölvassa a központi bizottság jelentését²⁾).

Elnök: A VII-dik osztály részéről külön vélemény fog előterjesztetni.

Tisza Kálmán: Tisztelt ház! Én, mint a VII-ik osztály előadója bátor leszek a VII-ik osztály véleményét felolvasni. (Fölvassa a VII-ik osztály véleményét³⁾).

Tisztelt ház! Ez azon vélemény, melynek előadásával a VII-dik osztály által megbízottam; azonban a VII-ik osztály látván egyfelől, hogy ezen nézetének keresztül vitelét a jelen perczben nem remélheti, látván másfelől, hogy azt is mondhatnák némelyek, hogy azon indítványának jelenben vita alá bocsátásával az izraeliták egyenjogóságának kimondását késlelteti: egyuttal arra is felhatalmazott, (Halljuk!) nyilvánítsam, hogy ezen tekintetknél fogva maga részéről is a központi bizottság által előterjesztett szerkezetet elfogadja. (Közhelyeslés.) De egyszersmind, hogy elég tétessék azoknak is, a mikkel saját indítványát indokolta, jelen indokolás folytán kifejezett nézeteit és az általa ajánlott szerkezetet mint külön indítványt a ház asztalára leteszi azon kéréssel, hogy a központi bizottság által javasolt törvény elfogadása után az minél előbb napirendre kitűzésék. (Helyeslés.) Reméli a VII-dik osztály, hogy ily módon elesvén azon ellenvetés ezen saját indítványa irányában, mintha ez által a legégetőbb kérdés, az izraeliták egyenjogosítása késleltetnék, a t. házban saját indítványára nézve is pártolásra számíthat. (Átalános helyeslés.)

Elnök: Ennélfogva ez mint külön indítvány fog az osztályokban tárgyalatni.

Átalánosságban méltóztatnak elfogadni a fölolvastott törvényjavaslatot? (Elfogadjuk! elfogadjuk!) Következik a részletes vita.

Kerkapoly Károly előadó (fölvassa a törvényjavaslat címét és 1-ső szakaszát.)

Bernáth Zsigmond: T. ház! Bátor, vagyok emlékezetébe hozni a t. háznak, hogy igénytelen egyéniségem volt bátor e folyó évi június 24-én a

t. háznak ugyanezen tárgyban szintén interpellatiót intézni a miniszteriumhoz. Ezen interpelláció csaknem szóról szóra lévén visszaadva ezen törvény első szakaszában, igen természetes, hogy ha azt el nem érhetem is, a mit most a VII-dik osztály előadója előterjesztett, ezen tételhez ragaszkodom. Ki kell azonban jelentenem, hogy ebben a törvényjavaslatban ez az egy szó: „izraelita lakosok,“ az én interpellációm szerint nincs visszaadva; ott ez a szó volt: „honfitársaink.“ Hogy e két szó közt: „honfitársaink“ és „lakosok“ micsoda különbség van... (Nagy zúj. Elfogadjuk a szerkezetet!) Kénytelen vagyok a házszabályok 57—58 szakaszaira hivatkozni: ezeknek igen rövid tartalma azt mondja, hogy a szót félbe szakítani nem szabad. Vajha az óra helyére a házszabályok lennének fölírva, hogy minden ember láthatná, hogy a szót félbeszakítani nem szabad. (Halljuk!) Micsoda különbség van e két szó közt: „honfitársaink“ és „lakosok,“ bebizonyította néhány nappal interpellációm után Pest városának érdemes követe, midőn szintén interpellatiót adott be, és ezen interpellációhoz hozzá tette azt is, hogy honfiusítani kell előbb az izraelitákat, és azután kell kimondani az egyenjogosítást: mert nem minden izraelita lakos egyszersmind honfitársunk; sokan vannak olyanok is, kik bevándoroltak és a honfiusítási szabályokat be nem töltötték. Alázatos tisztelettel ajánlom a t. ház figyelmébe, hogy ezen szót: „lakosok“ méltóztassanak ebben a szakaszban fölcserélni e szóval, hogy: „honfitársaink.“ (Fölkiáltások: Maradjon a szerkezet! Szavazzunk!)

Kerkapoly Károly előadó: T. ház! Csak indokolni akarom a központi bizottság megállapodását e tárgyban. (Fölkiáltások: Maradjon a szerkezet!) Ha abba méltóztatik bele nyugodni, hogy az eredeti szerkezet megmaradjon, akkor indokolásom fölösleges.

Elnök: Méltóztatik a t. ház a központi bizottság által javasolt szerkezetet megtartani? (Fölkiáltások: Maradjon!) Az első szakasz tehát elfogadtatik.

Kerkapoly Károly előadó (olvassa a törvényjavaslat 2-dik szakaszát.)

Elnök: Méltóztatnak a második szakaszt elfogadni? (Elfogadjuk!) A második szakasz tehát elfogadtatik.

Miután a t. ház a törvényjavaslatot részleteiben is elfogadta, a végleges megszavazás holnapután 12 órakor fog megtörténni.

Kérem a költségvetési bizottság tagjait, méltóztassanak ma délután 4 órakor az elnöki szobában megjelenni. (Fölkiáltások: Bónis in hírványát kell tárgyalás alá venni!) Bónis Sámuel képviselő ur indítványa, az épen most hitelesített jegyzőkönyv szerint, hétfőre van kitűzve. Ha azonban a t. ház

¹⁾Lásd az Irományok 164-dik számát.

²⁾Lásd az Irományok 178-dik számát.

³⁾Lásd az Irományok 179-dik számát.

kivánja, azon indítványt most is lehetne tárgyalni. Méltóztassék a t. ház a deczember 19-kei ülésben hozott határozatát meghallgatni.

Mihályi Péter jegyő (olvassa a 19-kei ülés jegyzőkönyvének Bónis Sámuel javaslatára vonatkozó pontját.)

Bónis Sámuel: T. ház! (Halljuk! halljuk! Zaj.) Bár igen óhajtom, hogy a t. ház ezen határozati javaslatot magáévá tegye; de sokkal jobban tisztelem a ház határozatait, hogysem azokat legkevésbé is meg akarnám sérteni. Ezen tárgy mára kitérve tárgyalás végett nincs; a ház határozata nyilván mondja, hogy hétfőn fog tárgyalatni: ennélfogva belenyugszom, hogy az ma tárgyalás alá ne jöjjen. (Helyeslés.)

Wenckheim Béla b. belügyminiszter: T. képviselőház! Manojlovics Emil érdemes képviselő ur több héttel ezelőtt és ujabban sürgetőleg azon kérdést intézvén hozzám, hajlandó vagyok-e az 1848-diki XX-dik t. cz. pontos megtartására és egyenlő alkalmazására a törvényhatóságokat utasítani, hogy a nem rom. kath. honpolgárok a rom. kath. ünnepeknek nyilvános munkaszünetelés általi megünneplésére továbbra ne köteleztesenek: ez által a kormányt közvetlenül oly téren való intézkedésre és rendelkezésre hívja fel, mely téren nézetem szerint minél ritkábban találkozunk az állam polgárai az állami hatalommal, annál üdvösebb. (Élénk helyeslés.) Hazánknak dicsőségére legyen mondva, hogy lakosai azon régi vallásos viszályok befejezése után előbb bontakoztak ki a fanatismusból, mint bármely más európai nép, és ösztönszerűleg eltalálták azon határt melyen innen a vallásos érzelmek közönyösséggé, azon túl pedig túrelmeitlenségé fajulnak el; (Tetszés) és én részemről nem emlékszem, hogy azon időtől fogva, mióta szerencsém van ezen kormány tagjának lenni, az ellen panaszok nem emeltettek, hogy bármely vallásfelekezet vallásos szertartásaiban gátoltatott vagy vallásos érzelmeiben megsértetett volna. A mint az érdemes képviselő ur részben maga is elismeri hozzám intézett interpellációjában, a községekben épen azon törvény értelmében, a közös viszonyosság elveinek alapján történtek oly megállapodások, a melyekben az illető különféle vallásbeli felekezetek megnyugvást találtak, és pedig azért, mivel azon megállapodások kölcsönösen a külön vallásfelekezeteknek tiszteletben tartásával, méltányosságon és törvényességen alapulnak. Ennélfogva az én nézetem szerint oly rendeletek kibocsátása, a melyek a helyi viszonyokat figyelembe nem veszik, és a melyek általánosságban parancsolólag kívánának ez ügyben intézkedni, a vallásos érzelmeket nem erősítené, és nem növelné azon kölcsönös türelmet és béke fentartását, mely mellett mindekkorig hazánknak különféle feleke-

zetei és vallásai egymás mellett tisztelettel megéltek és megfértek. (Élénk helyeslés.) Minden kormányi rendelet nélkül megoldották ők magok, megoldotta a hatóságok nagy része az országban a különféle vallások ünnepeinek mikénti megtartása módját. Ha azonban ez nem sikerült volna, vagy jövőre nem sikerülne, megnyugtató bizonyossá kívánom tenni az érdemes képviselő urat, hogy minden ilyen egyes concret panasz esetében a kormány a nevezett törvény értelmében fogja az ilyen panaszokat elintézni. (Élénk helyeslés.)

Manojlovics Emil: Nagy meglepéssel fogadom t. belügyminiszter ur kijelentését, mert ebből azt veszem ki, hogy a magas kormány az 1848. évi 20. törvényczikk II-ik szakaszát ép úgy értelmezi, mint azt én interpellációmban értelmeztem vala, t. i. akként, hogy a különböző vallásfelekezetű polgárok egymás vallásos ünnepeit csak teljes viszonyosság esetében tartoznak kölcsönösen tiszteletben tartani, ellenkező esetben pedig megünnepleni nem kötelesek. T. belügyminiszter ur kijelentette ugyan, hogy concret esetre vonatkozó panaszok hiánya miatt nem tartja czélszerűnek, még kevésbé szükségesnek parancsolólag fellépni. Belátom, hogy ily körülmények között parancsoló fellépés fölösleges; de ha a t. belügyminiszter ur akként méltóztatik interpretálni a törvényt, mint én azt felfogtam, akkor bizton elvárható, hogy a törvényhatóságok sem fogják azt másképp interpretálni, és a belügyminiszter ur ezen nyilatkozatát előforduló esetekben szabályul és zsinór-mértékül fogják venni. (Általános helyeslés.)

Wenckheim Béla b. belügyminiszter: T. ház! Engedje meg, hogy egyuttal Toth Kálmán képviselő urnak a nemzeti színházra és a színeszet ügyeire vonatkozó felhívása következtében nyilvánithassam, hogy részemről is elismerem, hogy nemzeti színházunk és a színeszet ügyeire nézve mind anyagi, mind szellemi tekintetben sok kívánni és tenni való van, és mivel a színházak feletti felügyelet és intézkedés a vezetésem alatt álló miniszterium szakába vág, részemről kijelentem, hogy figyelmezve az 1861-iki országgyűlés által ez érdemben már kiküldött bizottság munkálataira, és igénybe véve mindazok közreműködését, kik ezen ügy iránt érdekeltséget és részvétet tanusítanak és hivatottságot éreznek magokban, ha szükségesség fog mutatkozni, hogy a törvényhozás terén is tétessenek némely javaslatok, azokat annak idején a miniszterium elő fogja terjeszteni. (Helyeslés.) A mi a nemzeti színháznak jövődöbeli subventiónáltatását illeti; az állam jövedelmei annyira igénybe vannak véve, hogy a nemzeti színház jövőre nagyobb subventióra, mint az eddigi, nem számolhat, t. i. az ország által felajánlott 400,000 ft. kamataira, és azon 40,000 ftnyi összegre, mely ed-

dig is az országos pénztárból ő felsége kegyességéből utalványoztatott. Egyébiránt azon kérdést illetőleg, hogy ez elő fog-e a költségvetésben kerülni, és mily mértékben, azt hiszem, hogy erről az érdemes képviselő ur akkor fog leginkább tudomást szerezhetni, ha egyszer a költségvetés előterjesztetik. *(Tetzsés.)*

Még egy, hozzám intézett interpellációra van szerencsém válaszolni. Siklósy Károly képviselő ur t. i. azt kérdezte, hogy a közegészségi ügy végleges rendezésére nézve szándékozom-e tanácskozmányt tartani azon igen érdemes orvosokkal, kik e tekintetben küldöttségileg megtiszteltek és egy promemoriát nyújtottak be hozzám? Magam is elismervén a közegészségi ügy nagy fontosságát, a mit ígértem, meg is fogok tartani, és össze fogom hívni a tanácskozmányt; hanem hogy mikor fog ez történni, azt előre nem mondhatom meg: majd ha a körülmények megengedik, s midőn a sor reá kerülend, nem fogom azt elmulasztani. *(Tetzsés.)*

Justh József: A közelebb lefolyt ülésekben több kérvényt oly kötelezettség mellett méltóztatnak a kérvényi bizottsághoz utasítani, hogy azokat praefentialiter tárgyalja. Méltóztassanak e tekintetben szintén napirendet kitűzni, mert nem csak azok, hanem több más rendbeli kérvények is már el vannak intézve és az ezekről szóló jelentés akármikor előadható. *(Felkiáltások: Holnap!)*

Elnök: Emlékezetem szerint három kérvény utasított legközelebb előzetes tárgyalás végett a

kérvény bizottsághoz; minthogy azonban több kérvényt jelentett be a képviselő ur, mint előterjesztendőt, méltóztassanak holnap nem 11, hanem 10 órakor megjelenni. *(Zaj.)*

Ghyczy Kálmán: T. képviselőház! A kérvények tárgyalására nézve a szabályok világosan rendelik, hogy három nappal előbb a tárgyalandó kérvények kivonatának a ház illető helyén ki kell téve lenni. Nem gondolom, hogy ezen szabály ez alkalommal mellőztethetnék, és azért nem vélem, hogy ezen kérvények már holnapra napirendre kitűzethetnének. *(Helyeslés a bal oldalon. Zaj.)*

Elnök (csenget): Tökéletesen igaza van az érdemes képviselő urnak; de azon három kérvényt, melyet előzetesen tárgyalandónak jelentett ki a ház, holnap tárgyalni lehet. *(Felkiáltások: A szabályok szerint! Zaj. Elnök csenget.)* Ennélfogva kérem a kérvényi bizottság t. elnökét, hogy a szabályok értelmében méltóztassék beadni a jegyzéket, hogy az illető helyen kitétethessék. És így csakugyan mégis 11 órakor méltóztassanak összejönni.

Holnap napirenden lesz a vám- és kereskedelmi szövetségre vonatkozó törvényjavaslat végleges megszavazása.

Kérem tehát a t. képviselő urakat, méltóztassanak reggeli 11 órakor összejönni.

Az ülés végződik d. e. 11 1/2 órakor.